

II място в III възрастова група (IX-XII клас)

Йоланда Дамянова – XI Г клас, МГ „Баба Тонка“ Русе

Право и справедливост

По естество хората се стремят към съвършенство. Съвършенството във всичките му проявления – красотата, благополучието, мирът, щастието, любовта. Ярки примери за това са десетките мирни пактове, произведенията на изкуството от времето на Античността и Ренесанса, мечтите, приятелствата, браковете... В този смисъл, преследва се и идеалът във взаимоотношенията. И това преследване се изразява в търсенето на безпристрастност, справедливост, защото тя представлява равенство, сивата зона между това някой да е повече или по-малко от друг. И за да бъде справедливостта дефинирана, хората са измислили правото, законите.

По начало законите са морална норма. Още нещо, което отличава човекът от всички други същества на земята, е именно вроденото усещане за правилно и неправилно. Естествено, то до голяма степен се оформя от възгледите и средата, в която се развива дадената личност. Затова моралът е строго индивидуален, при все че през вековете по-голямата част от обществото се е обединявала около общи принципи. В последствие с появата на държавното самоуправление и по-късното разделяне на трите власти (законодателна, съдебна и изпълнителна), се налага въвеждането на официални писани закони. През годините те се „поправят“, доближавайки се до „съвършенството“, като имат за цел да гарантират изчерпателност, повсеместност и...? Справедливост. Но дали успяват?

Нека първо обърнем внимание на факта, че всяка държава има своя конституция. Което означава, че „върховният закон“, мерилото за справедливост, е различно във всяка една държава.

Оставяйки това настрана, ще се насочим към съдебната власт. Когато хората не спазват приетите и наложени от управлението закони, те нарушават „хармонията“ и трябва да понесат определени последици. Те биват наказвани по редица причини: за да осъзнаят цената на действията си, за да вземат решение да се променят, за да бъде уталожено недоволството на потърпевшите, за да бъде въздадена справедливост. Нека разгледаме един пример. Убиец застрелва дете, след което е арестуван. Осиротялата майка повдига обвинение в съда. Престъпникът е осъден на 20 години затвор. Проблемът е, че има фактори, които не могат да се вземат предвид, за да бъде „справедлива“ присъдата. Например една майка може да скърби за детето си половин година и да се утеши, а друга да се самоубие, защото не може да преживее загубата си. Детето е можело да стане лекар и да спаси стотици животи, или да се превърне в убиец и да отнеме толкова. Но

независимо от всички тези подробности, престъпникът ще бъде осъден на 20 години затвор.

Следователно правото не е право, защото не е справедливо.

Добре, да разгледаме по-подробно тази думичка. Справедливостта е усещането на всеки човек за обективност, безпристрастност, равенство. Въпреки това самата тя е изключително субективна. Защото в дадена ситуация различните лица, замесени в нея, имат своя гледна точка. Ученик не идва навреме за час. Справедливо е да му се прости, защото автобусът му е закъснял, което не е негова отговорност. Справедливо е да му се напише закъснение, защото правилникът казва, че всеки, който влезе след звънеца, е закъснял. Само от този битов пример става ясно, че за обективност изобщо не може да се говори.

Нещо повече. Всяка личност може да бъде разглеждана на различни нива. В един и същи случай едно момче е едновременно син на родителите си, съученик на децата в класа си, жител на държавата си, малолетен гражданин, представител на мъжкия пол, изобщо част от човешкия род на земята. И като член на всяка една от тези категории, момчето се ползва с различни права, които не винаги са в съгласие.

И така справедливостта, определението за обективност, бивайки субективна, се превръща в парадокс и отрича сама себе си.

Така установяваме, че в нашия човешки свят нито правото е право, нито справедливостта е справедлива.